

مروری بر روایت‌های مستندی که خرمشهر محور آنهاست

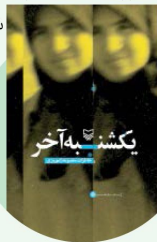
فتح‌نامه خوانی در خرمشهر

سیفا...نجاریان
روزنامه‌نگار

از خرمشهر نوشتن و خواندن نه تنها لذت دارد (زیرا غرورآفرین است و حس خوبی به خواننده منتقل می‌کند) گاهی نیز مایه افسوس است هم از این باب که حالات رزمندگان و مردم شهر حین تخلیه شهر انسان را دچار غم می‌کند و هم این که وقتی رشادت‌ها و جانیازی‌ها را می‌خوانیم، متوجه می‌شویم چه قدر نمی‌دانستیم. البته حتماً جنس این دو افسوس با هم تفاوت دارد. خرمشهر شهری که در قله تاریخ دفاع مقدس ایستاده و مظهر تام و تمام مقاومت و دفاع مردم ایران در برابر دشمن متجاوز است. شهری که ایستادگی مردمی، شهر را تبدیل به یکی از نمادهای مقاومت در سراسر جهان کرده، ولی آن‌طور که غربی‌ها از کاه کوه می‌سازند ما نتوانسته‌ایم این کوه را به دنیا نشان دهیم. کوهی که از کوهپایه تا دامنه و قله‌اش مناظری عظیم و تماشایی به چشم می‌آید که اگر کسی در آن به سیاحت بایستد حتماً تصویری ناب و دیدنی توچش را جلب می‌کند.

ادبیات به عنوان ابزاری برای انتقال پیام در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران نیز همین کارکرد را داشت و گونه ادبیات دفاع مقدس در این موضوع دست به تولید محتوا زد. گونه‌ای که با شروع جنگ آغاز به کار کرد و در زیرشاخه‌های مختلفی نظیر مستندنگاری، داستان و تاریخ شفاهی گسترش پیدا کرد و تبدیل به شاخه‌ای تناور در عرصه ادبیات جنگ شد. یکی از گونه‌هایی که در ادبیات ما تولید شده و بسیار پرمخاطب است و بسیاری آن را دستاورد انقلاب و دفاع مقدس می‌دانند، مستندنگاری جنگ است. حوزه‌ای که آثار بسیاری در آن تولید شده و قفسه مستندنگاری دفاع مقدس از قفسه‌های پر و پیمان ادبیات پس از انقلاب است و به عبارتی می‌توان گفت دست برتر ادبیات انقلاب در حوزه مستندنگاری است. به بهانه سالروز آزادسازی خرمشهر روی برخی آثار مرتبط در این موضوع مروری داشته‌ایم.

یکشنبه آخر

شاید یکی از ایراداتی که به روایت‌های زنان از روزهای جنگ وارد باشد این است که تصویر نمایش داده شده از سوی آنها درگیر عواطف و احساسات است و واقع‌نمایی مدنظر در چنین روایت‌هایی تحت تأثیر

عواطف راوی مونث قرار بگیرد. ولی در هر صورت نباید انکار کرد زنان راوی به دلیل این که جزئیات را با دقت بیشتری نگاه کرده‌اند می‌توانند تصویری دقیق‌تر ارائه کنند. یکی از کتاب‌هایی که می‌تواند در پازل روایت خرمشهر جای بگیرد، «یکشنبه آخر» است. اثری که معصومه رامهرمزی آن را نوشته و روایت او از روزهای اشغال خرمشهر توسط ارتش بعثی است.

رامهرمزی در این اثر کوشیده روایتی عینی از آنچه دیده و بر شهر خرمشهر رفته را بازگو کند. خاطرات ذکر شده در این کتاب در جنوب ایران و در شهر خرمشهر در سال آغاز جنگ است و سال‌های محاصره خرمشهر توسط نیروهای عراقی محور مرکزی کتاب را شکل می‌دهد.

رامهرمزی در آن زمان دختر ۱۴ ساله‌ای بوده که به عنوان امدادگر گوشه‌ای از تاریخ جنگ را بازگو می‌کند که غالباً به اشغال و فتح خرمشهر مربوط است.

قفسه مستندنگاری
دفاع مقدس از
قفسه‌های پر و پیمان
ادبیات پس از انقلاب
است و به عبارتی
می‌توان گفت دست
برتر ادبیات انقلاب در
حوزه مستندنگاری
است. به بهانه سالروز
آزادسازی خرمشهر
روی برخی آثار مرتبط
در این موضوع مروری
داشته‌ایم

همپای صاعقه

آنهايي که دنبال اثری مستند با جزئیات ریز نظامی هستند حتماً باید سراغ این کتاب بروند. کتاب «همپای صاعقه» اثر مشترک حسین بهزاد و گلعلی بابایی که در واقع بازگوکننده کارنامه عملیاتی لشکر ۲۷

محمد رسول... از ابتدای تأسیس تا پس از آزادسازی خرمشهر است، خواننده را در جریان ریزمواقع سلسله عملیات‌هایی که منجر به آزادسازی خرمشهر شد، قرار می‌دهد؛ کتابی که عمق مطالب آن گاهی برای خواننده معمولی می‌تواند حوصله سربور باشد زیرا مولفان اثری پژوهشی و جدی خلق کرده‌اند.

استعداد لشکرهای عمل‌کننده و تعداد نفرات و نیروی رزهی طرف ایرانی و عراقی آمار و ارقامی است که برای آنهايي که به این قبیل اطلاعات علاقه دارند مفید خواهد بود. البته تصور نکنید که با یک اثر خشک و سنگین روبه‌رو خواهید بود، بلکه آن قدر فراز و فرودهای این کتاب زیاد است که هر خواننده‌ای را با خود همراه می‌کند. مصاحبه‌ها و متن مکالمات بی‌سیم فرماندهان از جذابیت‌هایی است که انتظار خواننده این کتاب را می‌کشد. اثری که در بسیاری از بخش‌های شباهت بسیاری به یک اثر بزرگ سینمایی دارد.

دا

مشهورترین اثری که با محوریت خرمشهر می‌توان نام برد و ترجمه آن به زبان‌های مختلف آن را تبدیل به اثری جهانی کرده است، کتاب «دا» است. کتابی که حجم تبلیغات آن سبب شد این کتاب به یکی از پرفروش‌ترین کتاب‌های حوزه دفاع مقدس تبدیل شود. این کتاب با توجه به این که راوی آن سیده زهرا حسینی است یکی از آثار برجسته در زمینه زنان و دفاع مقدس محسوب می‌شود. اثری که روایت حسینی از مدتی پیش از آغاز جنگ را در دل خود دارد و توصیفی جزئی از روزهای نبرد در خرمشهر ارائه می‌کند و تصویر دقیقی در برابر دیدگان خواننده از آن روزها قرار می‌دهد. این کتاب را اگر خارج از بستر پرفروش بودن آن مرور کنیم، اثری است که تصویری متفاوت از روزهای نبرد خرمشهر را نشان می‌دهد که شاید در دیگر آثار مرتبط با این موضوع کمتر دیده شود. این اثر به پای‌ای از شهرت دست پیدا کرده که بسیاری آن را به عنوان یک «رمان» معرفی می‌کنند. این کتاب را باید در دست مستندنگاری و روایت‌های شخصی قرار داد که تصویری از زاویه دید یک دختر نوجوان که درگیر جنگ و مبارزه و امداد به جنگ‌زده‌ها شده به خواننده نشان می‌دهد. این کتاب به اهتمام سیده اعظم حسینی تدوین شده است.

تکاوران نیروی دریایی در خرمشهر

ناخدا هوشنگ صمدی، فرمانده گردان تکاوران نیروی دریایی در روزهای آغازین جنگ بود. خاطراتش از روزهای را که در نبرد با دشمن یعنی همراه با گردانش وارد این شهر شده در کتاب «تکاوران نیروی دریایی خرمشهر» روایت کرده است. روایت او از آن روزها از این حیث اهمیت دارد که نشان می‌دهد ارتش از اولین ساعات پای کار جنگ بوده و به یاری مردم شتافته است. خواننده این کتاب می‌بیند فرمانده‌ای که در آستانه بازنشستگی بوده چطور برای دفاع از میهن حکم ماموریت می‌گیرد و عازم شهری می‌شود که دشمن به دروازه‌های آن رسیده است. در این کتاب خواننده شاهد روایت یک فرمانده از نبرد نیروهای تحت امر خود از مبارزه و نبرد است. نبردی که برای دفاع از یک شهر صورت گرفت و نشان می‌دهد مردم چطور از تمام توان خود برای دفاع از شهر مایه گذاشتند.